

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Honderd jaar De Ruytermedaille, 1907-2007

Boer, F.P. de

Citation

Boer, F. P. de. (2007). Honderd jaar De Ruytermedaille, 1907-2007. *Tijdschrift Voor Zeegeschiedenis*, 26(1), 57-63. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4306028>

Version: Publisher's Version
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4306028>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

- 2 Armand de Gramont, *Mémoires du comte de Guiche concernant les Provinces-Unies des Pays-Bas et servant de Supplément et de Confirmation à ceux d'Aubery et du Comte d'Estrades*, ed. Philippe Changuion (London 1744).
- 3 Johanna K. Oudendijk, Johan de Witt en de Zeemacht (Amsterdam 1940); H.H. Rowen, John de Witt, *Grand Pensionary of Holland, 1625-1672* (Princeton 1978); Frank Fox, *A Distant Storm* (Greenwich 1996).
- 4 *Nederlands Gedenkboek inhoudende de merkwaardigste gevallen van de jaaren 1665 tot 1672 inclus, zo ter zee als te lande, door de Grave van Guiche, zijnde door hem zelf bijgewoond en opgetekent*, by Jacobus Sipkes, (Groningen 1747).
- 5 O.a. de *Mémoires van Godefrui D'Estrades*, brieven van Hugues De Lionne en Saint-Evremond. Marc Bedjai, 'Libertins et politiques : le comte de Guiche' in: *Revue de la Bibliothèque Nationale* No 44, été 1992. (Paris 1992)
- 6 Deze nieuwe vertaling, met uitgebreid commentaar en biografische aantekeningen, is in voorbereiding.
- 7 Denis Labau, *Un franc-gaulois à la cour du Roi Soleil*. Guy-Armand de Gramont, comte de Guiche (Pau 2005).
- 8 Colenbrander (ed.), *Buitenlandse bronnen over de Nederlandse Zee-oorlogen*, RGP kleine serie, deel 18.
- 9 *Mémoires*, 60. Deze en alle volgende paginaverwijzingen zijn naar de Franse octavo-editie van de *Mémoires* uit 1744.
- 10 *Ibidem*, 236.
- 11 *Ibidem*, 280.
- 12 *Ibidem*, 266-267.
- 13 NA, Archief De Ruyter, 51.
- 14 *Mémoires*, 272.
- 15 *Ibidem*, 268-269.
- 16 P.J. Blok, *Michiel de Ruyter, 1930*, 271. Ook R. Prud'homme van Reine, *Rechterhand van Nederland. Biografie van Michiel Adriaenszoon de Ruyter* (Amsterdam 1996) 177.
- 17 *Mémoires*, 270.
- 18 *Ibidem*, 227.

Honderd jaar De Ruytermedaille, 1907-2007

FRITS DE BOER

In 2007 wordt stilgestaan bij het feit dat Michiel Adriaenszoon de Ruyter op 24 maart 1607 in Vlissingen werd geboren. In verband hiermee is in maart 2007 een boek verschenen waarmee aandacht wordt besteed aan het feit dat in 1907 op uitdrukkelijk verzoek van koningin Wilhelmina een onderscheiding is ingesteld die de naam De Ruytermedaille heeft gekregen. In dit artikel wordt kort stilgestaan bij deze bijzondere Koninklijke onderscheiding.¹

HET OORSPRONKELIJKE STATUUT EN HET ONTWERP

Eind januari 1907 gaf koningin Wilhelmina aan mr. J.D. Veegens, minister van Landbouw, Nijverheid en Handel (LNH), de wens te kennen dat, ter gelegenheid van de aanstaande De Ruyterherdenking, een ereteken zou worden ingesteld ten behoeve van schippers, stuurlieden en verdere bemanning van koopvaardij schepen, die zich door verdienstelijke daden hadden onderscheiden. De minister verzocht het hoofd van de afdeling Nijverheid om, samen met de inspecteur voor de Scheepvaart, de gedachten te laten gaan over deze zaak. Overleg met de minister van Marine zou zeker nuttig zijn, maar de onderscheiding was van het ministerie van LNH.

Kort daarna kwam een reactie van beide ambtenaren. Zij waren van mening dat er sprake moest zijn van een draagmedaille, te dragen aan een oranjekeurig lint. De medaille moest niet te groot zijn, want grotere medailles zijn lastig in het gebruik. De medaille moest uitgereikt kunnen worden in goud, zilver of brons. In verband met de koppeling aan de herdenking van de driehonderdste geboortedag van

De Ruyter, zou op de voorzijde van de medaille het borstbeeld van de vlootvoogd kunnen worden aangebracht, met als omschrift zijn naam, de datum en het jaar van zijn geboorte en het jaar van de herdenking, terwijl aan de andere zijde het wapen van De Ruyter zou kunnen worden aangebracht, met het omschrift 'Koninklijke belooning voor verdienste voor de scheepvaart'. Deze oorspronkelijke tekst staat nog steeds op de onderscheiding vermeld.

De inspecteur voor de Scheepvaart A.E. Arkenbout Schokker, een oud-marineofficier, gaf ook nog aan dat de medaille uitgereikt zou kunnen worden aan personeel van de Koninklijke Marine. De Ruyter is tenslotte met name een zeeheld geweest. Ook het personeel van de Loodsdienst zou in aanmerking moeten kunnen komen, evenals leden van de bemanning van vissersschepen.

De minister van Marine liet weten dat hij het op prijs stelde dat, bij invoering van een ereteken als door Hare Majesteit bedoeld, het personeel van de zeemacht van een mogelijke toekenning daarvan niet zou worden uitgesloten. Hij wilde de groep echter ruimer omschrijven omdat het voorkomt dat personen, die niets met de oorlogs- of koopvaardijvloot te maken hebben, uitvindingen doen – zoals die van de chronometer of het kompas – waarbij de scheepvaart zeer gebaat is. Ook die personen zouden in aanmerking moeten kunnen komen voor de genoemde onderscheiding. De clausule 'schippers, stuurlieden en verdere leden der bemanning van koopvaardij schepen' zou dus moeten worden aangevuld met de woorden 'en anderen'. Door het vermijden van een verwijzing naar marinepersoneel ontliet het ministerie van Marine een bijdrage in de kosten van de nieuwe medaille.

Op 5 februari 1907 informeerde de minister van LNH de koningin over de stand van zaken. Alle hierboven genoemde punten kwamen in de brief van de minister aan de orde, waarbij hij opmerkte dat het geen aanbeveling verdiende om vreemdelingen a priori van toekenning uit te sluiten. Ook de minister van Marine werd geïnformeerd, waarbij meteen werd gevraagd om kandidaten aan te dragen voor de eerste uitreiking, die voorzien was op 23 maart 1907, de dag van de herdenking. Dit was overigens een dag voor de geboortedag van De Ruyter, omdat 24 maart in 1907 op een zondag viel en dat was een dag die niet voor een dergelijke herdenking kon worden gebruikt. Ook de minister van Koloniën en de inspecteur voor de Scheepvaart werden verzocht om enige personen voor te dragen. Aan de minister van Financiën werd gevraagd of het, gezien de korte tijd die beschikbaar was, aanbeveling verdiende om de medaille te laten slaan door 's Rijks Munt te Utrecht. De koningin liet weten dat zij zich kon verenigen met de voorstellen van de minister van LNH.

In de tussentijd had de minister van Marine nog enkele lastige vragen. Het was hem niet zonder meer duidelijk hoe ver de strekking ging van het begrip 'verdienstelijke daden voor de Nederlandse scheepvaart'. Verder wilde hij weten of de keuze van het soort metaal, waarin de medaille zou worden uitgereikt, afhankelijk was van de mate van verdienste of van de rang of positie van degene aan wie de onderscheiding zou worden toegekend. De minister werd met een ambtelijke kluit in het riet gestuurd. Het leek de minister van LNH niet wel doenlijk en ook niet wenselijk om het begrip 'verdienstelijke daden' te begrenzen. Verder zou de keuze van het soort metaal in hoofdzaak afhankelijk behoren te zijn van de mate van verdienste, maar bovendien zou in elk bijzonder geval mede rekening gehouden moeten worden met de rang of positie van degene die met de medaille zou worden begiftigd.

Op 21 februari liet de muntmeester van 's Rijks Munt, H.L.A. van den Wall Bake, aan de

minister van Financiën weten 'dat de tijd door Uwer Excellentie's Ambtgenoot [dit is de minister van LNH] voor de aflevering der medailles gesteld, zoo kort is, dat van het vervaardigen van een nieuw goed uitgewerkt ontwerp voor de beide zijden der medaille geen sprake kan zijn'. Voor de voorzijde van de medaille zou een reductie worden gebruikt van het borstbeeld van De Ruyter naar een oud ontwerp van C. Adolfsz. Het ontwerp van de voorzijde was van de assistent-stempelsnijder J. Th. Küppers. Voorgesteld werd verder om het vervaardigen van het stempel van de achterzijde op te dragen aan de firma Begeer, 'die verklaard heeft dezen stempel met spoed te kunnen maken voor een prijs die f 100,- niet te boven gaat.'

Op de voorzijde stond boven het borstbeeld van De Ruyter als omschrift: MICH. ADRSZ. DE RUYTER. De tegenzijde vertoonde het wapen van De Ruyter met daarboven: 1607. 24 MAART. 1907, de data van de geboorte en de herdenking. Onder het wapen was ruimte om de naam van de begunstigde te vermelden. De muntmeester gaf nog aan dat hij eigenlijk meer tijd nodig had met de woorden 'Ik vrees toch, dat een medaille die op de voorgestelde wijze tot stand komt enigszins de sporen zal dragen van de snelheid waarmee zij is ontworpen en afgewerkt'.

Op 23 maart 1907 ondertekende koningin Wilhelmina het Koninklijk Besluit (KB) betreffende de instelling van een onderscheiding die later de naam 'De Ruytermedaille' zou gaan dragen. De minister gaf verder in overweging om de heer Arkenbout Schokker en Marine een wenk te geven om zich bij de eerste uitreiking het liefst te beperken tot medailles in zilver en brons, niet in goud.

In het op 23 maart 1907 vastgestelde KB werd vastgelegd dat er ter gelegenheid van de herdenking van de geboorte van Michiel Adriaenszoon de Ruyter in 1607 een ereteken werd ingesteld voor schippers, stuurlieden en verdere leden der bemanning van koopvaardij- en vissersschepen en andere personen, die zich door verdienstelijke daden voor de Nederlandse

Voorzijde (afb. 1) en achterzijde (afb. 2) van het eerste ontwerp van de De Ruytermedaille, dat – nadat de medaille achttien keer was uitgereikt – werd afgekeurd.

scheepvaart hadden onderscheiden. Op dezelfde dag werden de eerste exemplaren van de nieuwe onderscheiding aan de geselecteerde personen door tussenkomst van de verschillende ministeries en organisaties toegezonden. Zodra de De Ruytermedailles door de muntmeester waren afgeleverd, constateerde de afdeling Nijverheid dat de medaille niet overeenkwam met de beschrijving in het Koninklijk Besluit. Dit besluit sprak van een medaille van 24 mm diameter, terwijl door de Munt medailles met een middellijn van 28 mm werden afgeleverd.

De muntmeester wilde graag nieuwe stempels laten vervaardigen. De uitgereikte medailles konden dan later tegen de betere exemplaren worden verwisseld. De minister was het hier geheel mee eens.

De totstandkoming van de medaille werd in

recordtijd gerealiseerd. Van het eerste idee op 26 januari, via het opstellen van het Koninklijk Besluit, tot het toekennen aan achttien personen op 23 maart 1907. Het is mogelijk dat de omvang van de overheidsorganisatie in 1907, klein met korte communicatielijnen, hierbij een rol heeft gespeeld.

Na een felle discussie tussen het hoofd van de afdeling Nijverheid en J.C. Wienecke, de stempelsnijder van 's Rijks Munt kwam uiteindelijk een nieuw ontwerp tot stand. Op de voorzijde van de medaille stond nu het borstbeeld van De Ruyter met de tekst: M.AZ.DE.RUYTER. 1607. 24.3.1907 en op de achterzijde het wapen van De Ruyter met het omschrift: KON.BELOONING.v.VERDIENSTE.v.d.NED.SCHEEPVAART. De muntmeester bleef van oordeel dat dit ontwerp niet voldeed aan 'billijke eisen van schoonheid.'

Voorzijde (afb. 3) en achterzijde (afb. 4) van het uiteindelijke, thans nog in gebruik zijnde ontwerp van de De Ruytermedaille.

DE PARTICULIERE DE RUYTERMEDAILLE

Naast de officiële De Ruytermedaille werd in 1907 ook een particuliere medaille ingesteld door een aantal heren, betrokken bij de Nederlandse scheepvaart. Zij richtten een stichting op met de naam 'Fonds voor de De Ruytermedaille'. Deze stichting had ten doel om eens per vijf jaar een medaille – sommigen duiden deze onderscheiding aan als plaquette – uit te reiken aan iemand die zich zeer verdienstelijk had gemaakt voor de Nederlandse scheepvaart.

De plaquette werd voor het eerst uitgereikt in 1912 en voor het laatst in 1947. Het aardige is dat ook organisaties deze plaquette konden ontvangen. Zo werden in 1923 de beide reddingmaatschappijen in verband met hun honderdjarig bestaan met deze plaquette onderscheiden. De stichting wordt in 1950 opgeheven.³

AANPASSINGEN IN DE JAREN ZESTIG

In 1965 ontstond een schriftelijke discussie tussen de directeur-generaal van Scheepvaart en het hoofd van de afdeling Algemene Zaken en Kabinet van het ministerie van Verkeer en Waterstaat over de wenselijkheid de statuten van de De Ruytermedaille aan te passen in het kader van de lopende discussie over wijzigingen van het decoratiebeleid. Men kwam met het voorstel om het statuut uit 1907 zodanig aan te passen, dat een meer concrete richtlijn ontstond. Het doel hiervan was om de De Ruytermedaille in het vervolg met name te verlenen aan zeevarenden en aan hen, die met de praktijk van de zeevaart te maken hebben. Hierdoor ontstond de tekst 'een ereteken in te stellen voor zeevarenden, die zich bij de uitoefening van hun functie hebben onderscheiden door

uitzonderlijke daden van zeemanschap en voorts aan hen, die zich door bijzondere prestaties op nautisch of scheepstechnisch gebied bijzondere verdiensten hebben verworven voor de Nederlandse scheepvaart'. Verder waren de opstellers van mening dat het, met het oog op de sedert de instelling gewijzigde maatschappelijke omstandigheden, aanbeveling verdiende om de medaille voortaan slechts in een metaal soort te verlenen en wel in goud. De minister van Verkeer en Waterstaat, J.G. Suurhoff, ging zonder meer akkoord met de voorstellen.⁴

Het is merkwaardig dat voor zeevarenden uitsluitend werd gesproken over uitzonderlijke daden van zeemanschap. Hierdoor vielen uitzonderlijke daden van technisch vernuft, verricht door zeevarende technici, machinisten en scheepswerktuigkundigen, buiten de boot.

WELKE CATEGORIEËN ZIJN ONDERSCHIEDEN?

Van 1907 tot en met 2006 is de De Ruytermedaille aan 201 personen uitgereikt. Eén koopvaardijkapitein heeft eerst de zilveren medaille

ontvangen en een aantal jaar later ook de gouden. Er zijn dus in totaal 202 onderscheidingen uitgereikt. Deze zijn verdeeld over de twee categorieën zoals die in het Koninklijk Besluit zijn aangegeven:

- personeel van koopvaardij- en vissersschepen en
- anderen.

Deze laatste groep kan worden verdeeld in 'overige zeevarenden' en 'niet-zeevarenden'. De verdeling is in tabel 1 t/m 4 aangegeven.

Binnen de categorie 'zeevarenden bij de koopvaardij en de visserij' hebben de gezagvoerders ter koopvaardij als subcategorie de meeste De Ruytermedailles ontvangen. De nadruk ligt hierbij op de zilveren De Ruytermedaille, namelijk 67% van het totaal. Op de tweede plaats komt de subcategorie 'bemanning van sleepboten (inclusief berging)'.

Het valt op dat van de categorie die in 1907 expliciet aan de tekst van het KB is toegevoegd, namelijk de vissers, in honderd jaar De Ruytermedaille slechts twee personen zijn onderscheiden, een keer in zilver en een keer in brons. Deze subcategorie is daarmee duidelijk onderbelicht. Het is wel aardig dat deze beide vissers afkomstig waren uit Katwijk en dat zij

Tabel 1 Uitreiking De Ruytermedaille per categorie (1907-2006)

	Totaal	Goud	Zilver	Brons
Zeevarenden (koopvaardij en visserij)	71	22	42	7
Overige zeevarenden	39	8	14	17
Niet-zeevarenden	92	56	32	4
Totaal 1907-2006	202	86	88	28

Tabel 2 Uitreiking De Ruytermedaille aan zeevarenden (koopvaardij en visserij)

	Totaal	Goud	Zilver	Brons
Gezagvoerders ter koopvaardij	33	10	22	1
Stuurlieden ter koopvaardij	4	0	4	0
Overig personeel ter koopvaardij	15	0	13	2
Bemanning vissersschepen	2	0	1	1
Bemanning sleepboten	17	12	2	3
Totaal 1907-2006	71	22	42	7

zijn onderscheiden voor het behouden binnenbrengen van hetzelfde Katwijkse vissersvaartuig (de KW 140), H. Groen in 1953 en J. Dijkhuizen in 1956.

Bij deze categorie scoren de beide reddingmaatschappijen het grootste aantal De Ruytermedailles, met de nadruk op de bronzen medaille. Dit aantal wordt met name veroorzaakt door een groot aantal onderscheidingen die zijn toegekend bij het honderdjarig bestaan van beide reddingmaatschappijen in 1924.

De meeste gouden De Ruytermedailles in deze categorie kwamen terecht bij de Koninklijke Marine.

Bij deze categorie springen twee subcategorieën in het oog: de overheid en de scheepvaartmaatschappijen. Zij nemen bijna de helft van het totale aantal De Ruytermedailles voor hun rekening en ruim de helft van de gouden medailles.

Zetten wij de drie categorieën, zeevarenden ter koopvaardij en visserij, de overige zeevarenden en de niet-zeevarenden naast elkaar, met

de verschillende subcategorieën, dan zijn de volgende conclusies te trekken:

- de subcategorie gezagvoerders scoort het hoogst met de meeste onderscheidingen: in totaal 33 stuks;
- de tweede plaats is voor de ambtenaren (overheid) aan de wal met 25 stuks;
- op de derde plaats komen de aan de wal geplaatste functionarissen van scheepvaartmaatschappijen met 20 stuks;
- de groep met de meeste onderscheidingen is de koopvaardij, varende en aan de wal, met 72 stuks;
- de tweede plaats is voor de overheid, varende en aan de wal, inclusief onderwijs en musea, met 57 stuks;
- de subcategorie met de meeste gouden medailles is de overheid met zeventien stuks;
- de tweede plaats is voor de aan de wal geplaatste functionarissen van scheepvaartmaatschappijen met dertien stuks;
- zij worden op de voet gevolgd door de

sleepvaart, inclusief berging, met twaalf stuks;

- de subcategorie met de meeste zilveren medailles wordt gevormd door de gezagvoerders met 23 stuks.

ENKELE WETENSWAARDIGHEDEN

Bij de 201 personen, aan wie de De Ruytermedaille is toegekend bevindt zich:

- één echtpaar, Chr. Beels (goud in 1926 voor zijn verdiensten voor het Vaderlands Fonds ter aanmoediging van 's-Lands Zeedienst) en mevrouw A.L. Beels-van Eeghen (zilver in 1928 voor haar activiteiten voor de Nederlandse Vereniging ten behoeve van Zee- en Handelsverkeer van elke Nationaliteit, de exploitant van het Hospitaalkerkschip De Hoop);
- één vader-zoon combinatie, met nota bene nog een neef van beiden, H. de Booy (goud in 1931), met zijn zoon H.Th. de Booy (goud in 1964, beiden voor hun werk voor de Noord- en Zuid-Hollandse Reddingmaatschappij) en hun neef J.M. de Booy (goud in 1950 voor zijn verdiensten voor de Nederlandse scheepvaart in oorlogstijd);
- twee keer twee broers, in de eerste plaats P. Cordia (brons in 1909, ten onrechte ver-

leend) en D. Cordia (brons in 1910 voor zijn inzet voor de aanleg van een kabelbaan op de Noorderpier te Hoek van Holland) en verder E. van der Wijk (zilver in 1923) en P.H. van der Wijk (brons in 1928), beiden voor hun verdiensten voor de Koninklijke Paketvaart Maatschappij.

Naast mevrouw A.L. Beels-van Eeghen is de De Ruytermedaille slechts aan een andere vrouw toegekend, namelijk mevrouw mr. C.E. Schokking-de Visser (zilver in 1957 voor haar leiding bij de jaarlijkse actie 'Kerstfeest ter Zee').⁵

NOTEN

- 1 Dit boek, 100 jaar De Ruytermedaille, 1907-2007, geschreven door de auteur van dit artikel is kort voor 23 maart 2007 verschenen bij Uitgeverij Aprilis te Zaltbommel.
- 2 Gegevens over het oorspronkelijke statuut en het ontwerp van de De Ruytermedaille zijn te vinden in het Nationaal Archief, archief van het ministerie van Landbouw, Nijverheid en Handel, afdeling Kabinet, toegangsnummer 2.11.36.01, inventarisnummer 62.
- 3 Gebaseerd op het manuscript van dr. J. van der Bilt, Geschiedenis en werkzaamheden van de Stichting: 'Fonds voor de De Ruytermedaille', 1907-1950, dat zich bevindt in het Nederlands Scheepvaartmuseum Amsterdam.
- 4 Archief van de afdeling Protocol van het ministerie van Verkeer en Waterstaat.
- 5 Gegevens afkomstig uit het Register van de De Ruytermedaille, dat zich bevindt bij de afdeling Protocol van het ministerie van Verkeer en Waterstaat.

Tabel 3 Uitreiking De Ruytermedaille aan overige zeevarenden

	Totaal	Goud	Zilver	Brons
Koninklijke Marine	10	7	2	1
Gouvernements Marine	4	0	4	0
Loodswezen en kustverlichting	3	0	1	2
Reddingmaatschappijen	16	0	3	13
Diversen	6	1	4	1
Totaal 1907-2006	39	8	14	17

Tabel 4 Uitreiking De Ruytermedaille aan nietzeevarenden

	Totaal	Goud	Zilver	Brons
3.1 Overheid (Nederland en Ned. Indië)	25	17	4	4
3.2 Onderwijs	12	8	4	0
3.3 Scheepvaartmaatschappijen	20	13	7	0
3.4 Sleepvaart en berging	1	1	0	0
3.5 Reddingmaatschappijen	10	3	7	0
3.6 Scheepsbouw en -ontwerp	7	6	1	0
3.7 Scheepvaartmusea	3	3	0	0
3.8 Overige organisaties	14	5	9	0
Totaal 1907-2007	92	56	32	4